CZU: 159.928:159.953.5:374.7 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.10082212**

VALORIFICAREA DIMENSIUNII SOCIALE A COMPETENȚEI A ÎNVĂȚA SĂ ÎNVEȚI

Ina IONAȘCU
MA, Lecturer
Moldova State University, Faculty of Letters
The Department of English and French for Specific Purposes
0009-0002-7558-8024

The complexity and interconnectedness of the challenges faced by individuals and the unpredictability of the resulting opportunities and threats imply the need for citizens to become lifelong learners, to organise their learning, including effective time and information management, both individually and in groups. In the context of today's changing skills requirements, where more and more jobs are subject to automation, entrepreneurial, social and civic competences are becoming increasingly relevant to ensure resilience and adaptability to change. Investing in skills and competences and a common and up-to-date understanding of key competences is a first step to promote non-formal education, training and learning across Europe.
Key words: *skills, learning ecology, key competences, resilience, self-awareness.*

În decursul ultimilor decenii, asistăm la o abordare a învățării drept subiect-cheie nu doar pentru specialiștii din domeniul psihologiei, pedagogiei și educației, dar și în contexte politice și economice, având în vedere ca nivelul de educație și de competențe al națiunilor, companiilor și indivizilor, considerat un parametru crucial al competiției pe piața globalizată în actuala societate a cunoașterii, drept caracteristică esențială a vieții umane. Investițiile în aptitudini și competențe, precum și înțelegerea comună și actualizată a competențelor-cheie reprezintă un prim pas pentru promovarea educației, formării și învățării non-formale în spațiul european. În relație directă cu schimbarea cerințelor care vizează competențele; aceste cerințe de schimbare au venit dinspre viața

reală, dar și dinspre rolul diferit al competențelor cheie din perspectiva, de exemplu, a asigurării rezilienței și a adaptării la schimbare.

Sociologii și filozofii au introdus concepte precum societatea riscului (Beck) și societatea fluidă (Bauman), care indică faptul că, din ce în ce mai mult, oamenii trebuie să acționeze în circumstanțe noi, în schimbare și foarte competitive. Mai mult, fenomenul globalizării adaugă o complexitate care solicită o nouă paradigmă pentru învățare și predare. Prin urmare, instituțiile de învățământ trebuie să își asume datoria de a pregăti indivizii pentru a continua să învețe pe tot parcursul vieții, într-o lume complexă și nouă. In viziunea lui Claxton „*Funcția principală a educației într-o lume incertă ar trebui să fie de a oferi tinerilor competența și încrederea în sine pentru a aborda bine incertitudinea; cu alte cuvinte, să fie buni elevi"*. Problema acum este despre ce este învățarea bună, cum este evaluată și cum este promovată [3.,p.66, trad].

În acest context, schimbarea considerabilă a cerințelor, la nivel de individ, din a doua jumătate a secolului XX, a schimbărilor sociale și culturale joacă un rol esențial. Tiparele de orientare vocațională au devenit mai localizate și tind să se asocieze mai mult cu experiențele membrilor aceleiași generații, cu percepția propriei etnicități sau chiar cu preferințele pentru anumite stiluri de viață [1., p78].

Mai mult, preocuparea de a lua decizii numeroase și de a realiza neîncetat schimbări de orientare este delegată într-o măsură din ce în ce mai mare a indivizilor înșiși. Această tendință vizibilă spre o individualizare a parcursului vieții și presiunea concomitentă de a se angaja într-o „reflecție" continuă asupra propriilor acțiuni au dus - cum ne demonstrează Ulrich Beck sau Anthony Giddens- spre *o modernitate reflexivă*, diferită [5.,p.223].

De altfel, procesele reflexive ale învățării nu se petrec exclusive în interiorul individului, ci depind de comunicarea și interacțiunea cu ceilalți și de relațiile cu un context social. Învățarea în cadrul, și pe parcursul vieții este, așadar, interactivă și structurată social, pe de o parte, dar își urmărește de asemenea și propria logică individuală care este generată de o structură a experienței specifică și construită biografic. *Structura biografică* nu determină procesul de învățare, pentru că este o structură deschisă care trebuie să integreze noua experiență acumulată prin interacțiunea cu

lumea, cu ceilalți și cu sine. Învățarea biografică este atât o performanță constructivistă a individului care integrează noile experiențe în "arhitectura" autoreferențială a anumitor experiențe personale din trecut, cât și un proces social care îi face pe subiecți competenți și capabili să modeleze activ și să schimbe lumea socială [idem, 1., p190].

În contextul societăților reflexive create, Belanger, P., observă că, cererea de învățare nu doar că se extinde în domenii noi, ci și se transformă. Astfel, societatea începe să recunoască natura *dualã* (dublă) a cererii de învățare, care include două componente, internă si externă [2., p. 200].

Componentă internă a oricărei cereri de învățare cuprinde nu numai așteptările imediate ale cursanților, ci și aspirațiile lor pe termen mai lung, precum și temerile lor și condițiile de care au nevoie pentru a face orice învățare semnificativă. Componenta externă a cererii de învățare este, prin definiție, imperativă pentru participanți, dar aceasta nu este suficientă pentru a o face operațională. Nevoia de educație și formare nu poate conduce la învățare până când nu devine pentru elev o conștientizare, privind rolul acesteia drept oportunitate pentru dezvoltare. O societate sau altă organizație poate cere indivizilor să învețe abilități și să dobândească cunoștințe pentru a participa în mod competent la activitățile sale, dar acești indivizi nu trebuie doar să vadă nevoia de a stăpâni aceste noi capacități, ci trebuie, de asemenea, să le perceapă ca îndeplinind propriile așteptări în cadrul organizației, și care ar reprezenta o oportunitate pentru un continuu proces de transformare.

Recunoașterea „intimității" învățării, în viziunea lui Belanger, și a implicațiilor sale sociale este o extensie logică a acestei concentrări reînnoite asupra cursantului. Primul argument este accentul pus nu doar recunoașterea rolului activ al cursanților în orice proces de învățare durabil, ci și proiectarea și sprijinirea acestui proces educațional, astfel încât cursanții să își poată construi în mod continuu propriile identități. Astfel, ei vor fi capabili atât să-și exprime cerințele de învățare, cât și să-și asume cunoștințele și abilitățile pe care le dobândesc și le mobilizează. Al doilea argument, opinează autorul, este că, în noile contexte în care trăiesc oamenii astăzi, a învăța nu înseamnă a-i învăța să-și joace rolul în situații previzibile. Înseamnă că toate persoanele, deși dobândesc cunoștințele și aptitudinile necesare, trebuie, de asemenea, să-și consolideze continuu

libertatea de acțiune individuală și colectivă. Această abilitate a devenit esențială în societatea de astăzi, unde riscurile și incertitudinile abundă, diversitatea culturală caracterizează mediul nostru zilnic și mediile sânt constant reînnoite și transformate [*idem,* 2., p.202].

De altfel, procesele reflexive ale învățării nu se petrec exclusive în interiorul individului, ci depind de comunicarea și interacțiunea cu ceilalți și de relațiile cu un context social. Învățarea în cadrul, și pe parcursul vieții este, așadar, interactivă și structurată social, pe de o parte, dar își urmărește de asemenea și propria logică individuală care este generată de o structură a experienței specifică și construită biografic. *Structura biografică* nu determină procesul de învățare, pentru că este o structură deschisă care trebuie să integreze noua experiență acumulată prin interacțiunea cu lumea, cu ceilalți și cu sine. Învățarea biografică este atât o performanță constructivistă a individului care integrează noile experiențe în "arhitectura" autoreferențială a anumitor experiențe personale din trecut, cât și un proces social care îi face pe subiecți competenți și capabili să modeleze activ și să schimbe lumea socială [idem, 1., p.189].

De altfel, procesele reflexive ale învățării nu se petrec exclusive în interiorul individului, ci depind de comunicarea și interacțiunea cu ceilalți și de relațiile cu un context social. Învățarea în cadrul și pe parcursul vieții este, așadar, interactivă și structurată social, pe de o parte, dar își urmărește de asemenea și propria logică individuală care este generată de o structură a experienței specifică și construită biografic.

În continuare, opinează Illeris, K., indivizii au nevoie de structuri de competențe complet noi și flexibile care pot fi stabilite și dezvoltate doar în cadrul proceselor de învățare continuă . Aici, orice implicare serioasă, analitică, în fenomenul complex al învățării continue trebuie acompaniată de o schimbare de paradigmă în rândul teoreticienilor educației [4, apud 5, p.228].

- La nivelul *macro* (social), în cee ace privește o nouă politică a educației și formării care să țintească spre o reechilibrare între capitalul economic, cultural, și social;

- La nivelul *mezo (instrumental),* referitor de asemenea la o nouă aut reflecție a organizațiilor care trebuie să se perceapă ca fiind ,,medii" și

„agenții" ale resurselor complexe de învățare și cunoaștere, și nu administrator și furnizori ai cunoașterii dominante deja codificate .

- La nivel *micro* (individual), în ceea ce privește legăturile și procesarea din ce în ce mai complicate, realizate de actori specifici în fața provocărilor sociale și media, care necesită o nouă calitate în construirea de semnificații individuale și colective [idem 1, p.239].

Astfel, concept al învățării continue include ideea conform căreia *învățarea socială* este - mai mult ca oricând în istorie - o realizare a subiecților implicați. Jacque Delors, în bine-cunoscutul său raport, a denumit-o "Comoara ascunsă". Mai mult ca atât, învățarea continuă trebuie înțeleasă ca un important capital social și cultural pentru dezvoltarea viitoare a societăților civilizate.

În contextul schimbărilor menționate anterior, care solicită gândirea acțiunii educative ca o necesitate a individului de-a lungul întregii sale vieți, plasează educația adulților în sistemul articulat al modalităților de educație desfășurate transversal și longitudinal, necesar pentru perfecționarea și dezvoltarea individuală continuă, pentru a face față unei societăți în continuă schimbare.

Mai mult ca atât, evoluția condițiilor economice și sociale, pe plan mondial, a deschis noi direcții de acțiune în educația adulților și reformularea a obiectivelor, astfel încât se înregistrează, în viziunea lui Nicolau, A, „o nevoie imperioasă de „formare", de parcurgere a unor noi experiențe educative", și de un nou tip de educație și de formare pentru buna funcționare a societăților și economiilor [6, p.65].

A învăța să înveți este o componentă centrală a unei bune învățări care poate fi înțeleasă în mod fundamental ca un proces de reflecție, control și reglare, pe care indivizii îl implementează în cadrul propriilor procese de învățare. În acest sens, avem în vederea a învăța să înveți o metaînvățare.

Definiția propusă a competenței a învăța să înveți, ca activitate strategică a cărei desfășurare solicită din partea indivizilor să fie conștienți de motivele și intențiile lor, de propriile capacități cognitive și cerințele sarcinilor impuse. Pe lângă aceasta, ei ar trebui să fie capabili să-și controleze resursele și să-și regleze performanța ulterioară. Abordarea acestei competențe se bazează pe o noțiune mai cuprinzătoare, cea

a metacogniției, care a fost definită ca orice cunoaștere sau activitate cognitivă care are drept obiect sau reglementează orice aspect al oricărei activități cognitive. Mai mult, așa cum metacogniția se referă la cunoașterea despre cunoaștere, am putea vorbi despre meta-învățare în sensul de a învăța despre învățare, și se referă la monitorizarea activă și reglarea ulterioară a proceselor de învățare, în contexte personale, sociale și culturale generale.

Mai mult ca atât, abordarea pe transmiterea cunoștințelor de la o generație la următoare nu mai funcționează în lumea tehnologică și globalizată de astăzi în schimbare rapidă. În schimb, este nevoie de o noțiune holistică a individului, care combină valorile și atitudinile individului, cum ar fi dorința de a învăța de la ceilalți, în interacțiune, valorizarea cunoștințelor și construirea de cunoștințe noi, bazate pe învățarea anterioară, capacitatea de a dezvolta strategii și de a rezolva probleme, etc. În acest fel, cursanții sânt agenți activi mai degrabă decât destinatari pasivi a cunoștințelor prescrise, și co - proiectează și utilizează orice proces de învățare și rezultatele acestuia în mod activ pentru a-și realiza potențialul cât mai deplin posibil. Astfel, asistam la crearea unui ecosistem global de învățare, construit colectiv pentru a inspira și a da putere cursanților, cu o multitudine de oportunități.

Pentru a se putea adapta unei astfel de societăți, indivizii trebuie sa știe *cum sa învețe*. Aceasta înseamnă nu numai ca indivizi să „învețe să învețe", ci să și dorească acest lucru, să fie motivați, să găsească să învețe satisfacții spirituale și psihosociale.

În acest context, a învăța sa înveți este un instrument esențial pentru învățarea pe tot parcursul vieții și, prin urmare, educația și formarea trebuie să ofere mediul de învățare pentru dezvoltarea această competență pentru toți cetățenii, inclusiv persoanele cu mai puține oportunități (cei cu nevoi speciale și abandon școlar), pe parcursul întregii vieți (inclusiv elevii preșcolari și adulții) și prin diferite medii de învățare (formale, non-formale și informale).

Demersul epistemologic este principiul conform căruia învățarea este încorporată într-un context social și se dezvoltă prin interacțiunea socială, evidențiind astfel importanța relațiilor de învățare, a comunităților de învățare și a producției sociale a competențelor. În cadrul acestei pa-

radigme, a învăța să înveți nu poate fi înțeleasă separat de contextul de învățare și relația și interacțiunea dintre individ și facilitatorul învățării. În această perspectivă, conceptul poate fi înțeles mai mult ca un proces care este captat prin interacțiunea sa cu mediul de învățare.

Competenta a *învăța să înveți* a devenit o prioritate politică în contextul educației și nu numai , datorită legăturii dintre dezvoltarea acestei competențe cheie învățare pe tot parcursul vieții și economia cunoașterii și coeziune socială. Din această perspectivă , vom reflecta , în continuare, asupra semnificației acestei competențe.

Ca răspuns la schimbările care au loc în societate și economie, reflectând discuțiile privind viitorul muncii și în urma consultării publice privind revizuirea Recomandării din 2006 privind competențele-cheie, reiese faptul că atât recomandarea, cât și Cadrul european de referință privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții trebuie să fie revizuite și actualizate, cu accent special pe promovarea mentalităților antreprenoriale [7, p.3].

În 2018, în urma unui amplu proces de consultare, Consiliul Uniunii Europene a revizuit Recomandarea din 2006 a Parlamentului European și a Consiliului privind competențele cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Astfel, competența „a învăța să înveți" a fost completată de un domeniu mai larg, care se concentrează și asupra dezvoltării personale și sociale. Această competență - cheie a fost astfel redenumită „Competențe personale, socială și de a învăța să înveți" și este definită ca „*abilitatea de a reflecta asupra propriei persoane, de a gestiona eficient timpul și informațiile, de a lucra cu ceilalți într-un mod constructiv, de a rămâne rezistent și de a gestiona propria învățare și carieră* ". Noua definiție subliniază faptul că această competență cheie include „*capacitatea de a face față incertitudinii și complexității, de a învăța să învețe, de a sprijini bunăstarea fizică și emoțională, de a menține sănătatea fizică și mentală, spre un viitor conștient - orientat spre sănătate, viață, empatie și gestionare a conflictelor într-un context incluziv, și de susținere reciprocă*" [8, p.5].

După cum se menționează în Recomandarea din 2018, competența se bazează pe angajarea unei atitudini pozitive față de bunăstarea și învățarea personală, socială și fizică, de-a lungul vieții, precum și ma-

nifestarea unei atitudini de colaborare, asertivitate și integritate. Aceasta include respectarea diversității celorlalți, depășirea prejudecăților și disponibilitatea de a face compromisuri. De asemenea, indivizii ar trebui să poată identifica și să poată stabili obiective, să facă față complexității, să se motiveze, să caute sprijin atunci când este cazul, să dezvolte rezistență și încredere și să reușească să învețe pe tot parcursul vieții.

În viziunea autorilor Recomandării din 2018, *a învăța să înveți* se spune că este cea mai importantă abilitate dintre toate în lumea noastră aflată în schimbare rapidă. Complexitatea și interconectarea provocărilor cu care ne confruntăm și imprevizibilitatea oportunităților și amenințărilor derivate implică nevoia cetățenilor de a deveni cursanți pe tot vieții, să-și organizeze învățarea, inclusiv gestionarea eficientă a timpului și a informațiilor , atât individual, cât și în grup [9., p.57. trad.].

Această competență implică mai multe componente din domeniul personal și social. Cu referire la *dimensiunea personală, a învăța să înveți* se referă la bunuri moștenite, cum ar fi aptitudinile; *o dimensiune cognitivă*, de exemplu abilități de rezolvare a problemelor și utilizarea diferitelor metode de învățare; o *dimensiune metacognitivă*, de exemplu, conștientizarea de sine și autoevaluarea cunoștințelor cuiva, *dimensiunea afectivă și motivațională*, de ex. motivația de a învăța și a regla emoțiilor declanșate de activitate de învățare; și *dispoziții de învățare*, de exemplu curiozitate critică, o mentalitate de creștere, creativitate și rezistență.

Cu referire la dimensiunea socială, *a învăța să înveți* se referă la aspectele sociale, istorice, economice și culturale ale contextului în care are loc învățarea. Dimensiunea socială *a învăța să înveți* subliniază, de asemenea, relevanța percepției sprijinului din partea celorlalți, capacitatea de a învăța cu colegii și în grupuri, precum și resursele de mediu și valoare.

Conform Recomandării Consiliului din 2018 privind competențele cheie pentru învățarea tuturor vieții, a învăța să înveți presupune înțelegerea strategiilor de învățământ preferate. domeniile de competență care trebuie dezvoltate și cum se realizează, precum și sprijinul disponibil pentru abordarea educației și formării. A învăța să înveți presupune, de asemenea, abilități de a-și identifica capacitatea, de a reflecta critic și de a lua decizii, de a organiza, persevera și evalua învățarea. În cele din

urmă, această competență include atitudini de încredere în capacitatea de a reuși în învățare, dorința de a aplica învățarea anterioară, curiozitatea și o atitudine pozitivă.

Astfel, conchidem faptul că, aceasta competență, în calitate de activitate strategică, a cărei desfășurare solicită din partea indivizilor conștientizarea motivelor și intențiile lor, a propriile capacități cognitive și cerințele sarcinilor impuse, poate fi dobândită pe tot parcursul vieții, și este un motor relevant pentru schimbare, angajabilitate și competitivitate. Aceasta implică crearea unor căi de învățare semnificativă și capacitatea de a selecta, gestiona și interpreta date complexe și interconectate. Prin urmare, pentru a obține o performanță economică și coeziunea socială, este relevant să se ofere tuturor cetățenilor, în special celor expuși riscului cel mai mare de excludere, oportunități de înaltă calitate de învățare formală, non-formală și informală pe toată durata vieții și de a reflecta asupra propriei persoane.

Referințe bibliografice:

1. Allheit, P., *Towards a learning society*, New York 1999
2. Balanger, Paul. *Intimacy of learning and Social transformation*, 2018.
3. Claxton, J.*, Learning to Learn ,* London, 1990.
4. Field, J., *Lifelong Learning: Education across the Lifespan*, London, Routledge, 2000.
5. Illeris, K., *Teorii contemporane ale învățării,* Bucuresti, 2014.
6. Neculau, A., *Educația Adulților*, Polirom, 2004.
7. Recomandarea Consiliului din 2006 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Comisia Uniunii Europene.
8. RECOMANDAREA CONSILIULUI din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Comisia Uniunii Europene.
9. Life Comp, The European Framework fir Personal, Social and Learning to Learn Key Competence, European Comission, 2020.